Zien wat blijft

Colofon
Schilderijen Joop Mijsbergen
Woord Ankie Hettema-Pieterse
Fotografie Karen Beerkens
Boekverzorging Dick Letema
Redactie Rozekruis Pers
Letter Trinité en Avenir
Papier 130 gram Mat MC
ISBN *9789077944196*
© 2020 de Morgenster, Haarlem

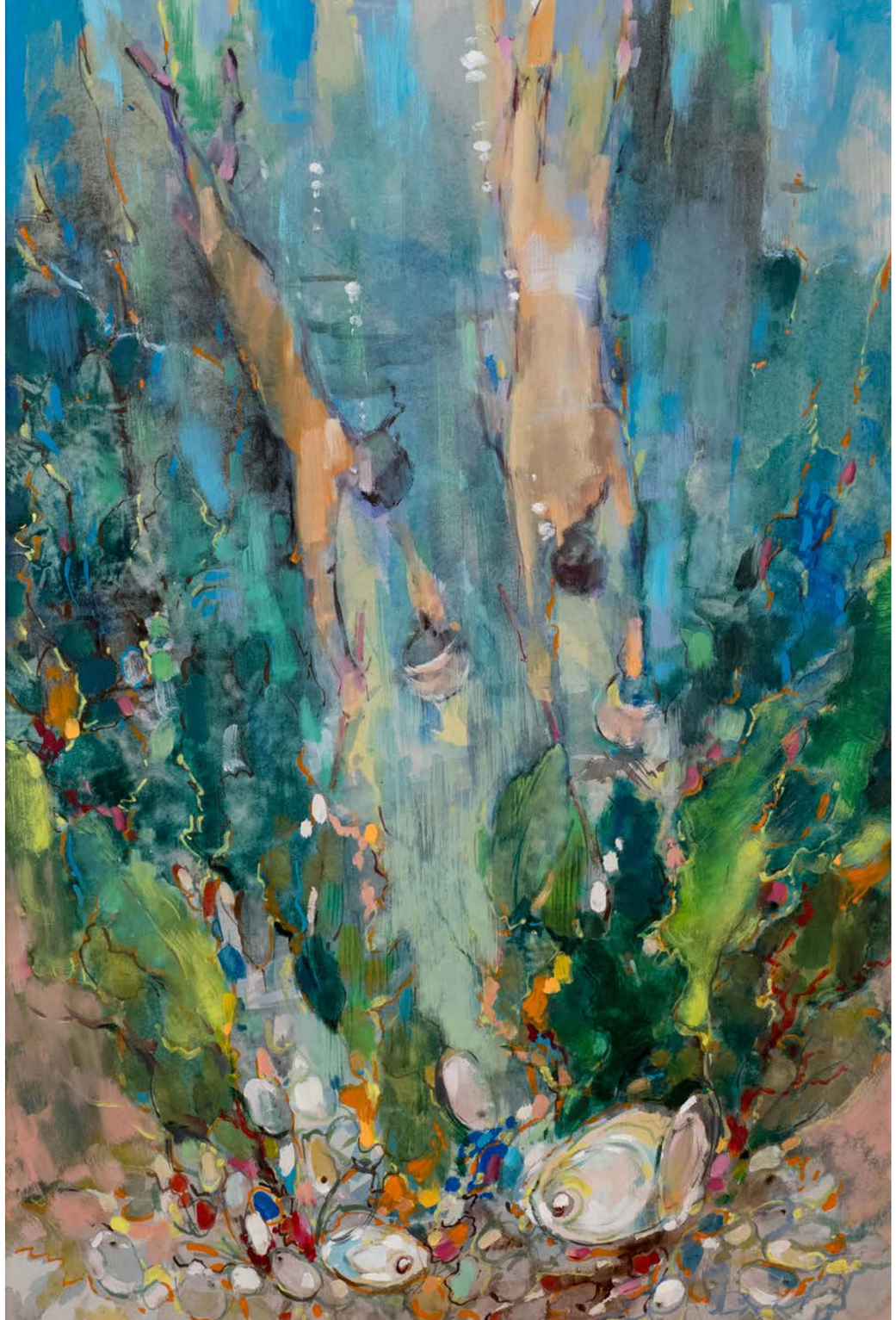
Bakenessergracht 5
2011 JS Haarlem
(023) 5323852
info@rozekruispers.com
www.rozekruispers.com

Uitgeverij **de Morgenster**

‘Er bestaat de gedachte, dat de nederige materiële wereld en de doodgewone voorwerpen die de wereld bevat, goddelijke eigenschappen bezit en in dezelfde frequentie tot trilling kunnen worden gebracht.’

Stephen Fry, Mythos

INHOUD

Voorwoord 8
Joop Mijsbergen, ‘schilder’ 11
In gesprek 13
Werk en woord 20

Het vuur van de geest 23
Zeus. Oppergod 24
Hephaistos. Het vuur 26
Poseidon. God van de zee 28
De Furiën. Wraakgodinnen 29
De Gratiën 32
Hermes. Boodschapper van de goden 33
Prometheus 34
Prometheus. De gave 36

Het vuur van de hemel 39
Ariadne. De gouden draad 40
Ikarus. Hemelvaart 41
De Minotaurus. De wilde stierenkop 42
Hyakinthos 43
Orpheus 45
Orpheus en Eurydice. De liefde 46
Herakles. De tweesprong 51
Herakles. De onderwereld 53
De strijd om Troje. De verdeeldheid 57
De paarden van Achilles 59
De thuisreis aanvaarden de eenheid tegemoet 60
Odysseus. De mens die zichzelf ontdekt 61
Ithaka 63
Odysseus en de Kykloop. Zelfbewustzijn 64
De Sirenen. Zoete verleidingen 65
De Lotuseters 67
Odysseus. De menselijke waardigheid 68
Dromend van Ithaka 69
Teiresias. Blinde ziener 70
De runderen van Helios 71
Schipbreuk. Leeg van jezelf 72
Thuisvaart. Overgave 73
Odysseus. De bedelaar en trouw 76
Odyssee. Boek drieëntwintig 79
Kirke. Het ware gezicht 80
Scylla en Charybdis. Botsende rotsen 81
Jason. De geroofde zielemantel 82
De Argonauten. Eén vaart, één richting 84

Het vuur in de mens 86
De filosofen 88
Diogenes. De zon 90
De vlucht naar Egypte 91
De storm 93
De tuinman en de opstanding 94
Koningin van de nacht 97
De amandelboom. De bloei 101
De maanparels 102
De tuinman en de aandacht 103
Feniks. De onsterfelijke 104

Mythen openen het leven 106

Welke mythe leven wij? 108

Curriculum Vitae 111

Algemene literatuurlijst 112

Noten 114

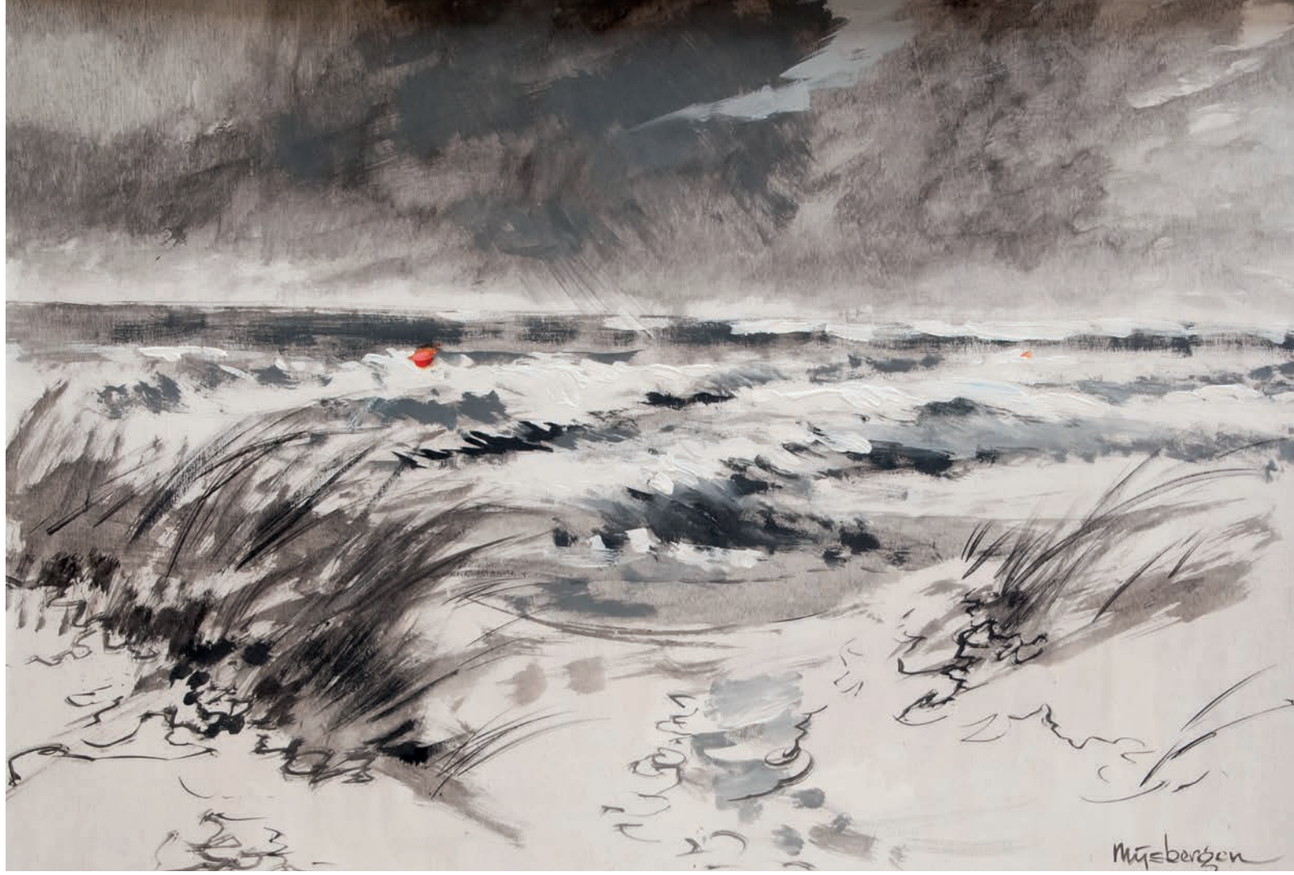
VOORWOORD

‘Hier wil ik exposeren!’
Dat waren de eerste woorden die Joop Mijsbergen uitsprak bij het binnenkomen samen met zijn vrouw Elly op de open monumentendag in de centrumzaal van de School van het Gouden Rozenkruis in Bergen op Zoom.
Het waren niet alleen de witte muren, of de lichtval, die zo aantrekkelijk overkwamen, vooral de lichte atmosfeer waarin de hele ruimte ademt.
Een gesprek volgde waarin een wederzijdse herkenning te bespeuren viel. We kwamen uit op de feniks, de vuurvogel en mythische dieren en ‘de Griekse mythen, die ik ook schilder’. Een tweede en derde ontmoeting vond plaats in het atelier van Joop. En we waren het eens:
Een expositie moest er komen!
Maar waarom in deze moderne tijd nog een expositie en een symposion over mythen? Waarom zouden we eigenlijk nog Homerus lezen?
Waarom nog luisteren naar die Zauberflöte van Mozart?
Reiken zij werkelijk beelden aan voor wat nog steeds diep in ons leeft?
Zoals het verlangen naar huis? Het leven als een reis, als een inwijding en waarheen dan of waartoe? De onverzettelijkheid om met monsters te strijden, een rechtvaardige oorlog te voeren? De mogelijkheid om goden te weerstaan?
Om te ontdekken waar onsterfelijkheid in ons woont? Een nieuwe wereld?
Als we teksten van meer dan 2000 jaar geleden lezen, stuiten we dan op onveranderlijke, essentiële waarheden?
Zijn deze waarheden waar?
Leven zij nog wel?
Doen die beelden er nog toe?

De beelden die in het werk van Joop Mijsbergen verschijnen, die wij in zijn atelier onder ogen kwamen, zijn indrukwekkend waar.
Het zijn niet zomaar afbeeldingen. Zij zijn doorleefd door het eigen leven heen. Zij maken voelbaar voor deze tijd: het menselijk zoeken, zijn verlangen, het gevecht, zijn vertwijfeling, de schoonheid en zijn verheffing.

Op één schilderij van de vele die mij troffen, die eerste keer bij binnenkomst in het atelier, wil ik nu kort ingaan. Het is ‘Souvenir de Texel’. De wind heeft vrij spel over het strand, in de verte een onstuimige zee, en daar middenin één rode boei, waar de blik naar toe getrokken wordt. Een collega van Joop maakte de grap: ‘Ik zie een rode stip, is het al verkocht?’

Het schilderij doet mij denken aan het levensklimaat waarin wij verzeild zijn geraakt. Donkere wolken. We zijn in zwaar weer terecht gekomen! Om een paar woorden te noemen: klimaatverandering, populisme, fundamentalisme, een wankel financieel bestel, gedreven door eigenbelang, een kwetsbare samenleving, een overwaardering van materialistische en individualistische waarden…

Mensen zijn veranderlijk. Mensen zijn niet standvastig.
Wat ze vandaag nog geloven, vinden ze morgen onzin.
Standpunten wisselen met de seizoenen, beloften worden vergeten.
Mensen zijn zelden trouw aan zichzelf, laat staan aan een ander.
Ze weten niet wie ze zijn, en zeker niet wie ze worden.
Overzien zij wel de gevolgen van hun handelen?
Kennen zij een vaste spil in hun leven?
Zoals die rode boei, die rode stip te midden van die onstuimige zee?

5

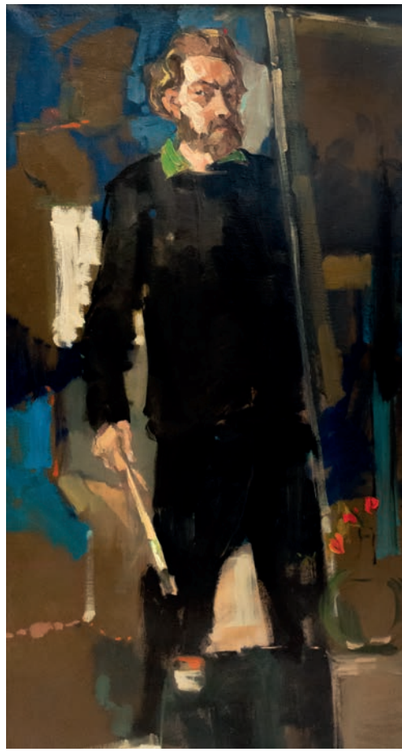
Net zo kent het midden van ieder levenssysteem een ‘rode stip’. Een bezieling.
Daar is een hart, *dat* klopt.
We kunnen met het eigen hart als kompas opnieuw naar ‘het midden bewegen’. En daar in dat midden een grootse ontdekking doen.
Waarlijk, de mens is méér dan hij denkt te zijn. Zoals Homerus schrijft:
‘Wie ben je? Van welk land? En van welk volk?
Jij hebt een geest die niet te temmen is.
Jij bent de listige Odysseus.
’t Werd mij door Hermes met zijn gouden staf voorspeld.’

Geest heeft te maken met hart en ziel, is meer dan verstand en intelligentie.
‘Geest is eeuwig, bron van leven, allesomvattend, alles reddend, bevrijdend, en genezend’, zegt Hermes.
Ligt daar een mogelijke werkelijke verandering, een uitweg uit de storm van deze tijd?
Kunnen wij het evenwicht herstellen door ons te richten op ‘het midden’, de wezenlijke dingen, op fundamentele waarden? Zullen dan menselijke waardigheid en eerbied voor onze planeet aarde weer opbloeien? Ja, we zullen wellicht die spil in ons leven leren kennen waar duurzaamheid woont.
‘Lees en huiver’, schrijft Imme Dros in haar herschepping van de Griekse mythen.
De dichter Kavafis: ’Blijf denken aan Ithaka’.
Joop Mijsbergen met deze expositie 85 jaar: ‘Zien wat blijft!’

JOOP MIJSBERGEN, ‘SCHILDER’

Er had hierboven ook kunnen staan: een markant of bijzonder schilder. Misschien erudiet schilder. Schilder in hart en nieren. Maar geen van de woorden dekt zijn persoonlijkheid en zijn werk. Joop beschouwt zichzelf allereerst eenvoudig als ‘schilder’.
Joop is wat olieverven betreft geschoold in Antwerpen. De warme kleuren zijn typisch voor hem. Omdat de verf niet vloeit, kan het werk massief worden.
Wanneer Joop later de ‘echte’ aquarel leert kennen, bevalt deze techniek hem om de ‘losheid’ die hij kan toepassen.
De techniek van het aquarelleren gebruikt Joop bij het schilderen met olieverf. Door de olieverf sterk te verdunnen maakt hij deze transparant en door het onbeschilderd laten van delen van de ondergrond, bereikt hij een aquarelachtig, licht doorschijnend effect. De techniek ‘oleorel’ is hiermee geboren. In ‘t aquarelleren zoekt Joop juist de diepte van kleur van het olieverven op. Hij weet de zwaarte van aardekleuren neer te zetten, en het licht speels aanwezig te maken.
Twee uitersten: diepte en doorschijnendheid, zwaarte en licht.

Een bescheiden man, die zijn werk wel op waarde weet te schatten. Verhalend en geconcentreerd in zijn werk. Met krachtige penseelstrepen deint de zee. Met grote gevoeligheid en intimiteit ontstaan zijn dieren en kinderen. Joop, groot en sterk, warm en vriendelijk. Uiteenlopende eigenschappen die hij samenbrengt en wij in zijn werk herkennen. We ontdekken een harmonieus spel van kleur en beweging, van licht en donker, van vorm en inhoud, van spanning en ontlading, van wolken en zee, van hemel en aarde. We worden meegetrokken in een belevenis, in een moment. Het maakt Joop tot een ‘groot schilder’.

6

7

8

Wanneer de deur van Kerkstraat 16 in Bergen op Zoom opengaat en ik binnenstap, sta ik gelijk in een kamergrootte expositieruimte en kijk mijn ogen uit! Wat een werken. Mijn aandacht gaat van de een naar de ander. Achter deze ruimte bevindt zich het atelier. Er staan tafels voor leerlingen die schildercursus volgen. Maar ook hier weer schilderijen aan de muren. En ik vermoed ook in de laden van de kasten. Hier woont en werkt een gedreven bezield mens. De trap op komen we in de woonruimte. Er is uitzicht op de tuin achter het huis. Elly, zijn vrouw vertelt dat zij van bloemen en planten houdt. Joop vertelt wat de uitgestalde bronzen beelden voor hem betekenen. 'Geruild voor een schilderij. Zo spraken we als kunstenaars onze waardering naar elkaar uit.' Ook hier schilderijen aan de muur. Een fluwelig aapje, de hond Wouter, een dame met kind bij de bushalte en twee portretten: 'We tekenden elkaar in een kwartier tijd, Kees Verwey en ik'.
We gaan in de voorkamer zitten waar het licht mooi binnenvalt.

Joop, je bent schilder. Wat betekent dat voor jou?

Ik vind het, als schilder, leuk om het gevecht met de materie aan te gaan.
De opbouw van mijn schilderwerk voltrekt zich uit het materiaal. Verf dient verf te blijven, een penseelstreek, een penseelstreek. Het wordingsproces moet zichtbaar, afleesbaar blijven. Ik heb de figuratie nodig om mijn fantasie aan het werk te zetten. Ik ga wel uit van een verhaal. Maar het gaat om de klodder, de verfstreek, de compositie, om het tot stand brengen van een evenwicht tussen vorm en inhoud. Dat is, denk ik, uiteindelijk de kracht van het schilderij.

Is schilderen een talent of veel oefenen?

Ik had een moeder die naar mijn overtuiging kunstenares was. Zij kon prachtig tekenen en wilde zelf kunstschilder worden. Ik gaf vrij jong blijk van enig tekentalent. Je zou kunnen zeggen, ik was een kunstenaar in de dop. Mijn moeder onderkende mijn plezier in tekenen en ondersteunde dat van begin af aan ten volle en enthousiast.
Hoe ben ik uit die dop gekomen? Door te schilderen!
Want kunstenaar, ja kunstenaar wilde ik worden!

Op welke leeftijd wist je dat je kunstenaar wilde worden?

Ik kon het tekenen en schilderen niet laten.
En als jong idealist, 19 jaar oud, ben ik in 1953 gestart op de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. Ik koester nu geen overspannen verwachtingen meer, dat welke kunst dan ook, deze wereld echt zal verbete-

ren. Maar ik ben blij als ik met mijn bescheiden talenten enige bijdragen kan leveren in mijn leefwereld hier en nu en enig tegenwicht kan bieden voor de onbalans in het dagelijkse leven van anderen en van mij zelf.
In ons computertijdperk is het maken en bekijken van plaatjes en afbeeldingen binnen ieders bereik gekomen. Een lawine aan informatie, beeldmateriaal en reclameboodschappen wordt dagelijks over ons uitgestort. Waarom dan toch schilderen?
De allerbelangrijkste reden is in onze tijd niet meer het ambacht maar de behoefte om vanuit het eigen bewustzijn en belevingswereld te creëren. De beeldende kunst kan een belangrijk middel zijn tot menselijk contact. Denk maar aan hoe wij in gesprek raakten. Maar er moet aandacht voor zijn, ook in opvoeding en onderwijs. Voor mij is, het werkstuk dat voor me ligt of staat als een levend wezen, dat ik bij elke aanraking met elke verfstreek kan zien veranderen. Daarom schilder ik, dat is de zin van en de zin die ik heb in mijn schildersleven.

Wat kunnen schilderijen ons nog zeggen?

Kijken, aanschouwen; zien en doorzien. Het zijn aspecten van de relatie die je hebt met het leven om je heen en met het kunstwerk voor je neus.
Daarom: Kijk, kijk, kijk zelf. Luister, luister opnieuw en blijf luisteren.
Lees en verdiep je en je zult een stukje geluk beleven. Je zult troost vinden of een stuk zelfbevestiging, of een nieuw levensgevoel ervaren.
Wie zo verrijkt uit een concert of uit een tentoonstelling of voordracht komt is beter, in de zin van groter, rijker, in feite meer mens geworden. Kunst scheppen zowel als kunst consumeren is geestelijke actie, is menselijk, is verruiming. Wij kunnen niet zonder.
Denk aan de overgang van Middeleeuwen naar Renaissance. De mens ontdekte dat er meer is dan de Bijbel, hel en hemel. Er ontstond een totaal andere kijk op de natuur en de dingen des levens. Allerlei gebeurtenissen braken de middeleeuwse wereldvisie open. Men leerde over de horizon te kijken.
In de beeldende kunst verschenen andere thema's. Andere culturen werden ontdekt. Mythen en legenden werden met hernieuwde kennis en elan beleefd. Natuuronderzoek en wetenschap bloeiden op. De drukkunst en cartografie lieten een nieuwe en bredere kijk toe op het dagelijkse leven.
Iedere voortgang in de tijd dwingt mensen tot een andere kijk op de wereld en het leven en dit geldt net zo voor de kunstenaars. Zij kunnen levende getuigen zijn van een nieuwe tijd.

Wat betekent het woord 'kunst' in schilderkunst?

De vraag: 'wat is kunst' is niet eenduidig te beantwoorden. We zijn te snel geneigd om elke creatieve daad tot kunst te verheffen. 'Kunst' heeft iets met kunde te maken.
Ik ben nog zo'n schilder die mateloos kan genieten bij het zien van goed geschilderde en ambachtelijk goed doortimmerde schilderijen, ook de naamloze. Het gaat niet om *wat* wordt uitgebeeld, 'het plaatje' maar de wijze *waarop* dit gebeurd is. Hoe de kunstenaar een thema behandelt, hoe hij het vormgeeft en of de in schoonheid gevangen boodschap overkomt. Dat maakt een schilderij tot een kunstwerk!
Mijn schilderijen zijn niet zomaar een 'afbeelding'. Door het werken met materiaal, door verf op doek en water op papier verwerk ik tijdens het schilderen wat ik zie – wat ik ervaar – of ervaren heb.

Noem je 'de Argonauten' gelukt? De wijze waarop je vaart en samenwerking weergeeft van al die roeispanen door het water om op tijd door de nauwe doorgang te zijn zonder verpletterd te worden door de botsende rotsen?

Als ik een overwinning geboekt heb op het weerbarstig materiaal, en een nieuwe uitdaging, dat elk nieuw werk toch weer is, ben aangegaan, en een boeiende oplossing gevonden heb voor het schilderkundig probleem, ja dan is het voor mij gelukt.
Ook als een door mij gemaakt schilderij bij de beschouwer een snaar doet trillen van ontroering, herinnering of herkenning. Als ik zie of hoor dat collegae mijn werk waarderen, ja het zelf ook willen hebben, wel willen ruilen. Dat zegt mij dat het schilderij geslaagd is, en niet de mooiste lofzang van een beroepscriticus.
Terugkijkend op mijn geploeter van jaren waarin ik soms dacht met één veeg een meesterwerk te maken, besef ik steeds duidelijker dat ik nog minstens tien geniale vegen nodig heb, om dat meesterwerk te realiseren.

Je hebt een credo geschreven, waarin je voor jou belangrijke uitgangspunten benoemt.
Je zegt daarin dat je overwegend in figuratieve zin in olie – acryl – aquarel of gouache verven werkt en daarmee een relatief breed gamma van onderwerpen bestrijkt, waarbij je uitgaat van picturale waarden als kleur – lijn – verfvlek – penseelstreek – vlakverdeling en verfhuid. Aan welk schilderij denk je wanneer ik dit zo opnoem?

10

Aan het olieverf schilderij 'Odysseus als bedelaar terug op Itaka'. De penseelstreek geeft de oude mantel weer. Bij de aquarel 'Odysseus herkent door zijn hond' speelt de verfvlek een belangrijk uitgangspunt.

Drijvend op je visueel geheugen, kunnen 'beelden' uit je fantasie, of uit het dagelijkse leven, nu of uit het verleden, kleur en vorm aannemen die de herkenning van het 'geziene' mogelijk maken. Je schilderijen zijn geen letterlijke weergave van objecten of gebeurtenissen! Deze kunnen wel de aanleiding zijn. Kan je een voorbeeld noemen?

Ik zat in de auto en zie een vrouw met kind bij de bushalte staan. Dat beeld nam ik in me op en thuisgekomen heb ik het onmiddellijk geschilderd, vanuit mijn visueel geheugen.
Ik ben 'nogal verliefd' op mijn materiaal en zoek steeds een evenwicht te bereiken tussen de thematische aanleiding en de karakteristieke uitdrukkingsmogelijkheden van mijn materiaal.
Niet *wat* er op staat maar *hoe* het er op staat is mijn primaire zorg.
Het 'verhaal' staat in dienst van het schilderij, niet omgekeerd!
Zo balanceer ik tijdens het werken tussen abstractie en figuratie.
De storm op zee, het verhaal uit de Bijbel waar Jezus ligt te slapen terwijl het scheepje dreigt te vergaan is het verhaal waar ik vanuit ga. Al schilderend verdwijnt het verhaal naar de achtergrond. Het kan zelfs figuratief worden. Zo gaat het ook met de zeeën die ik schilder. Kijk naar de booreilanden.

De laatste zin van je credo luidt:
Ik heb geen andere 'boodschap' dan de beschouwer een boeiend – spannend visueel avontuur mee te laten beleven. Je laat me inderdaad de avonturen van Odysseus mee beleven. Dat kleine figuurtje voor op het schip, zo licht van kleur ten opzichte van die immens grote zee, diepblauw. De kwetsbaarheid, tegelijkertijd de moed ten opzichte van het woeste natuurgeweld.

Op tafel ligt het boek 'Mythos' van Stephan Fry. Inspireert dit boek jou? Kunnen we nu nog meer schilderijen of aqua rellen van mythen verwachten? Hoe kies je de onderwerpen?

11

De verhalen in deze klassieker ‘Van Achilles tot Zeus’, van Gustav Schwab en ‘De klassieke Mythologie in de kunst’ van Eric Moormann en ‘Helleense Mythos’ van Dr. S.J. Sluys-Reitsma hebben mij geïnspireerd. Al die verschillende versies van de mythen, de spitsvondigheden, de gastvrijheid, de vele uiteenlopende emoties, die ik daarin aantrof, waren voor mij levenslessen. Als ik nu Stephan Fry lees, is dat één en al herkenning.
Soms komen de onderwerpen vanzelf op me af. Soms doen al bestaande verfvlekken en klodders mij ergens aan denken. Het kan ook zijn dat ik al schilderend verander van onderwerp. Dat was zo met het aapje. De verf liep anders uit op het nat gemaakte papier. Het aapje kwam zo te voorschijn. Aan de pootjes om het stokje heb ik langer gewerkt.
Allerlei prikkels uit het dagelijkse leven komen op mij af en voor zover ik in staat ben om daaruit te kiezen en ik de gelegenheid heb om onmiddellijk met kwast en verf aan de slag te gaan, ontstaan diverse werken.
Soms twijfel ik over een werk, dan werk ik het om of schilder erover heen.
Soms ben ik tevreden dan is het gelukt, soms heb ik het definitief verknoeid.
Maar het gaat mij om een zo goed mogelijk schilderij te maken.

Een bijzonder boek schreef je samen met Jan Sanders over hoe jullie met enthousiasme kunst in Bergen op Zoom onder de aandacht brachten, over jullie ervaringen eerst als Kunstkring, later als Stichting ETCETERA. Om jonge kunstenaars gelegenheid te geven te exposeren zochten jullie ook naar een goede expositieruimte. Als ik het boek doorblader, zie ik dat er enorm veel georganiseerd is. Je bent daarin heel actief geweest. ETCETERA is niet meer. Wat is nu een grote wens van je als schilder?

Podiumkunsten komen in schouwburg ‘de Maagd’ aan bod. Mijn wens is dat er in Bergen op Zoom een gelegenheid komt ook voor Beeldende Kunst, een adequate expositieruimte!

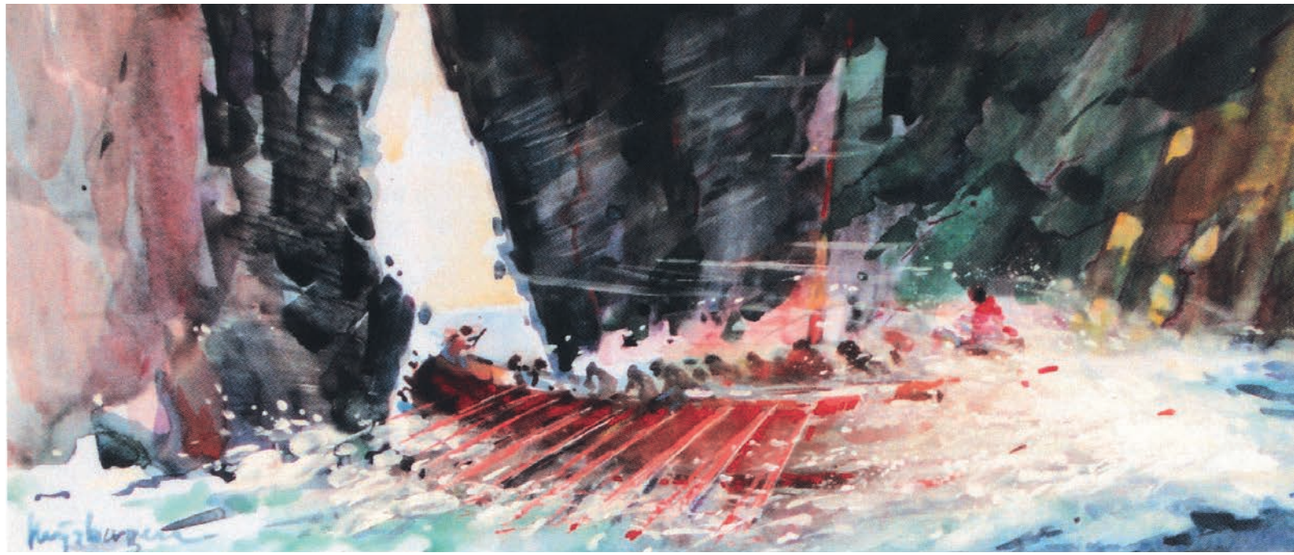
Een vorige expositie heette ‘nooit zo gezien’. De naam gaf de exclusiviteit van je werk weer. Bij je 75ste verjaardag exposeerde je onder de naam ‘daar hang je dan’. ‘Hangen’, zei je, is voor een kunstenaar een zaak van levensbelang. Nu exposeer je onder de titel ‘Zien wat blijft’. Wat zeggen deze woorden jou?

Ik hoop voor de ‘mede-gevoeligen’ iets te kunnen betekenen. Ik ben 85 jaar geworden en kijk terug en vraag me af: wat zal er blijven – wat blijft?

Joop, je zei een keer: ‘Ik heb nog steeds een groot vraagteken ten aanzien van het leven op mijn rug’. Is dat niet het typisch eigene van een mythe? Dat vraagteken. Het leven ervaren als een mysterie. En tegelijkertijd gehoor geven aan een soort ‘roep van binnen’.
We kunnen het hebben over Orpheus, over Odysseus, Tamino, maar in contact met jou en Elly heb ik ervaren hoe jij ‘de eigen mythe’ volgt, de waarheid die je voor je ziet van jouw leven, het kunstenaar zijn.

Ik denk niet anders te kunnen. Iedereen is het product van zijn opvoeding (of het gemis daaraan). Voor zover ik enige ‘bagage’ mee kreeg is dat de richting van de Beeldende Kunst op gegaan. Dus nu roepen lege doeken, ‘doe er wat mee!’, en de reeds gevulde zeggen soms ‘gescoord’!

12

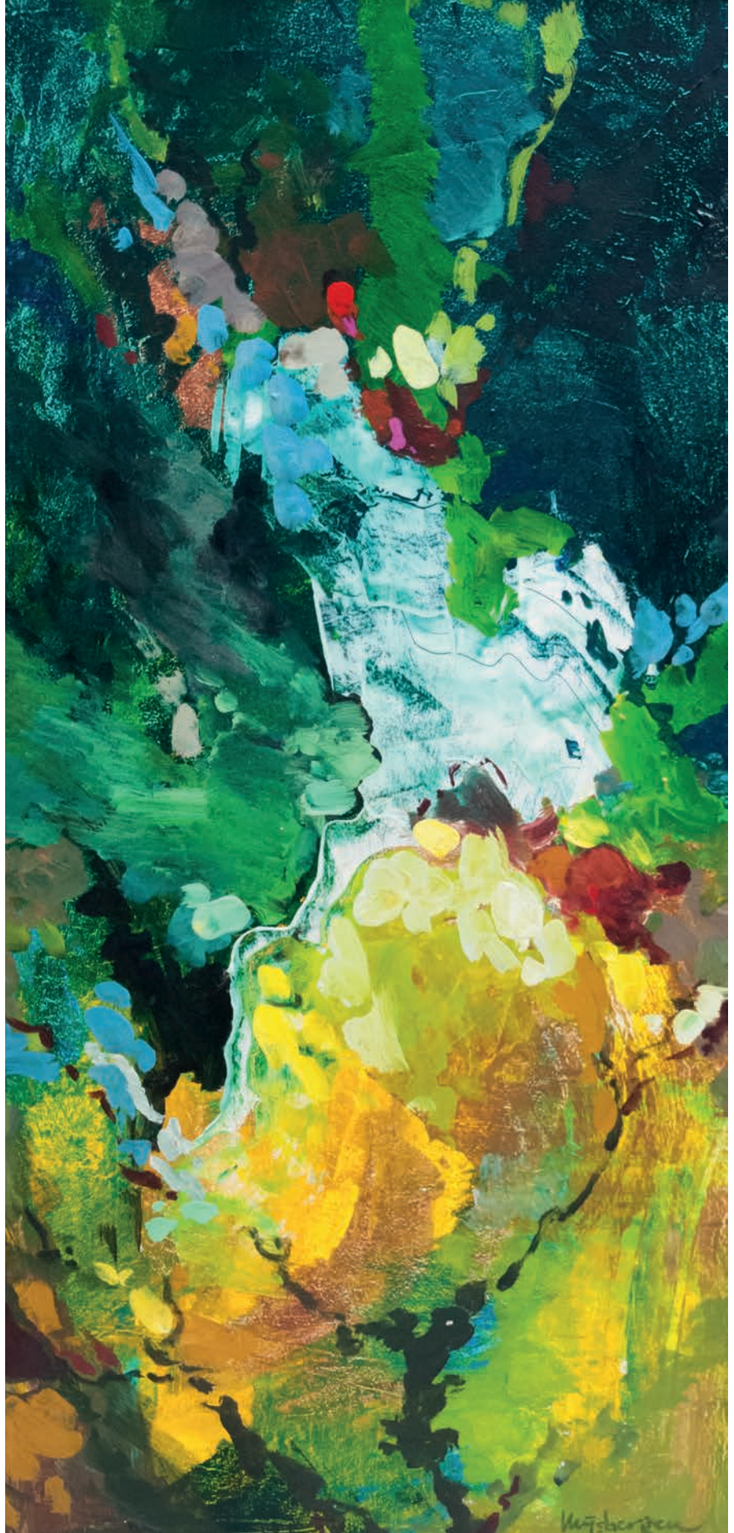

WERK EN WOORD

Er is zien en aanschouwen, de klodder verf, de verfstreep en het lezen.
Verf en vormgeving:
Zij spreken een taal, laten de geest proeven
van een verhaal.

'Je mag interpreteren', zei je.
Je gaf de vrijheid tot schrijven.
Zo ontstond de inhoud van dit boekje, langs drie hoofdlijnen:
De arbeid van het licht ontwikkelt zich volgens een plan, op gelijke wijze
zowel in het groot in de schepping, als in het klein in een mensenleven.
Allereerst is het vuur van de geest werkzaam voor de mensen.
Het schenkt levensmogelijkheden.
Vervolgens werkt het als vuur van de hemel met de mensen.
Met behulp van de goden en hun mythen komt
de waarheid van het licht onder de mensen wonen.
Tenslotte ontvlamt het vuur in de mens.
De waarheid van het licht kan dan door mensen zelf
gekend en bekend worden gemaakt,
voor anderen en voor allen die nog komen.
In deze driedeling is het prachtige werk van Joop neergelegd.

HET VUUR VAN DE GEEST

Iedere cultuur en iedere tijd kent zijn eigen scheppingsverhaal.
Een scheppingsverhaal tracht in beelden antwoord te geven op vragen als: Waar komt de wereld vandaan? Vanwaar het heelal, het licht van de zon? En wij mensen?
Bij velen zijn de zeven scheppingsdagen uit Genesis bekend: 'God sprak: Er zij licht; en er was licht (...)'
Tegenwoordig heeft men het over 'de Oerknal', een gebeurtenis waarbij in één enkel ogenblik alle materie is ontstaan, waarvan alles en iedereen gemaakt is.
De oude Grieken zeiden dat het was begonnen met chaos. Niet in de zin van een rommeltje maar nog ongevormd. Een zekere ordening ontstond en de kosmos kwam tevoorschijn. Daarin was een ronde bol te onderscheiden, Gaia, moederaarde. Onder Gaia een leegte: Tartaros. Boven Gaia de hemel: Ouranos.
En in alles was Eros, de liefde, de allesscheppende oerkracht. En Eros sprak: 'Gaia kijk naar boven en zie hoe Ouranos zich helder en wijd boven je uitstrekt. Verbind je met hem, zodat de wereld zich kan ontwikkelen.'
En alles kreeg adem, kwam tot leven in het vuur van de geest.

Eén is het vuur, ontelbare keren ontstoken.
Eén is de zon, zijn stralen doordringen het gehele universum.
Eén is de dageraad, zij verlicht alles.
Waarachtig: het Ene is de gehele wereld.[1]

Maar toen het heelal verlicht werd en natuurkrachten, de eeuwige natuurwetten volgend, werelden vormden – was er geen oog om het licht te zien, was er geen oor om de kosmische harmonie te vernemen, geen geest om de betekenis van het leven te begrijpen.

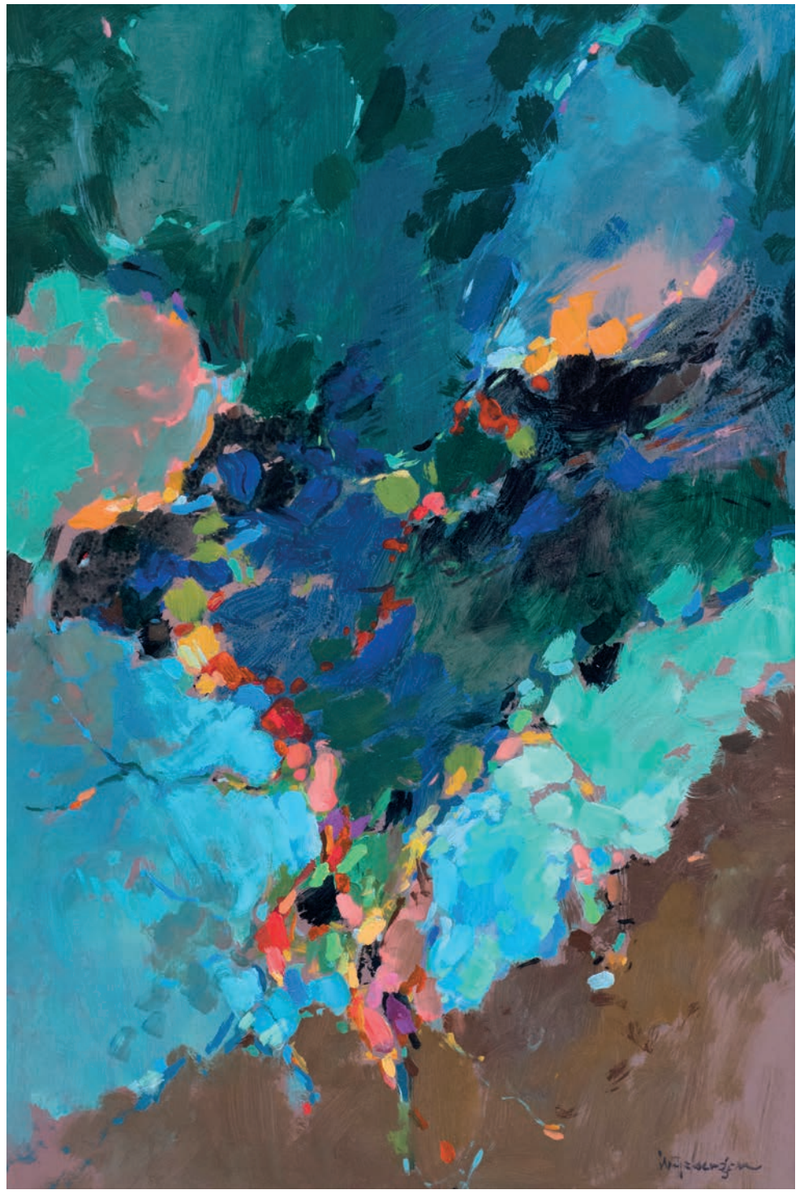
Zeus. Oppergod

Ganymedes, een Trojaanse prins, door Zeus ontvoerd: de godenvader raakte ooit verliefd op Ganymedes en vond dat hij zich niet moest voordoen als god, maar als adelaar, de enige gedaante die bij hem paste; het enige wezen ook dat de bliksem kon dragen. Direct daarop joeg hij met valse vleugels door het luchtruim en nam de Trojaan mee, die nu nog steeds de beker vult, en ondanks Hera's afgunst, Zeus de nectar aanreikt.' [2]

Uit Gaia en Ouranos werden monsters met vijftig hoofden en honderd armen geboren en Kyklopen met één hoofd en maar één oog. Ouranos smeet ze in de Tartaros.
Zij kregen nog zes zonen en zes dochters: de Titanen. Uit hen kwamen Prometheus en Epimetheus voort.
De Titaan Kronos ontmande zijn vader Ouranos. Uit zijn bloed ontstonden de giganten, de nimfen, de wraakgodinnen en de godin Aphrodite.
Kronos werd oppergod en trouwde met zijn zus Rheia. Omdat een voorspelling zei dat een van zijn kinderen eens de macht zou overnemen, vrat Kronos al zijn kinderen op, vijf stuks.
Alleen de laatste werd gered; Zeus kon Rheia op tijd in veiligheid brengen.
Zeus bevrijdde zijn broers en zussen uit de buik van Kronos. Zij zwoeren hem eeuwige trouw. Samen vestigden zij een nieuwe orde. Zij noemen zich geen Titanen meer, naar hun ouders;
zij noemden zich goden. Niet zomaar goden, maar *de goden!*
De Olympus werd hun woonplaats.

Over Zeus werd geschreven:

Roemvolste der onsterfelijken, veelnamige,
altijd almachtige, Zeus, leider van de natuur,
u die alles met uw wet bestuurt, gegroet.
Want tot u behoren de stervelingen, allen, de stem te verheffen.
Want uit uw geslacht zijn ze gesproten. (...)
Daarom zal ik u bejubelen en uw kracht altijd bezingen.
Aan u immers gehoorzaamt heel deze wereld. (...)
Onder de slagen van uw onoverwinnelijke handen,
de vlijmscherpe, vurige, eeuwig levende bliksem
worden alle activiteiten in de natuur bestuurd.

Daarmede stuurt de gemeenschappelijke Logos
die door alle dingen heen gaat en die zich mengt
met de lichten, de grote en de kleine. (...) [3]

Tweeduizend jaar geschiedenis verbergen voor ons het heilig Griekenland en de geheimen van goddelijke wijsheid. Hun goden zijn die van de hemel:
Hephaistos, Zeus, Apollo;
het vuur, de bliksem en het licht.
Twaalf Olympiërs – twaalf goden die regeren over de wereld, over de hemel, de zon en de maan, de wind en de wolken, de rivieren en zeeën, over dieren en mensen:
Hera, Zeus vrouw, godin van het huwelijk,
Hades, god van de onderwereld,
Hephaistos, god van het vuur en Poseidon, god van de zee,
Demeter, godin van de landbouw en Athene, godin van de wijsheid,
Ares van de oorlog en Aphrodite van de liefde,
Apollo, god van de muziek en dichtkunst, Artemis, godin van de jacht,
Hermes, boodschapper van de goden en god van de handel.